

FRANCISZEK PUPEL

1. Dane osobiste (imię, nazwisko, stopień, wiek, zawód i stan cywilny):

St. ogniomistrz Franciszek Pupel, 42 lata, podoficer zawodowy, żonaty.

2. Data i okoliczności zaareztowania:

23 sierpnia 1940 r. w nocy o godz. 2.00 zostałem aresztowany przez NKWD pod zarzutem posiadania broni palnej w moim prywatnym mieszkaniu mieszczącym się w Nowej Wilejce, pow. wileńsko-trocki, ul. Zienkiewicza 10. Jednocześnie została przeprowadzona w mieszkaniu szczegółowa rewizja, która nie dała pożądanego wyniku.

3. Nazwa obozu, więzienia lub miejsca przymusowych prac:

Więzienie w Wilnie na Łukiszkach i więzienie w ZSRR w mieście Gorki (Niżny Nowogród).

4. Opis obozu, więzienia:

Blok więzienny, cela nr 250 na parterze. Budynek i ogrodzenie – mur z czerwonej cegły grubości metra, okna zakratowane okrągłymi sztabami oraz zasłonięte blachą od zewnątrz. Na murze co sto metrów budka z wartownikiem, który był połączony telefonicznie z komendą więzienną. Warunki mieszkalne w więzieniu wileńskim możliwe, w Gorkim niedostateczne. Światło elektryczne w Gorkim przez dzień i noc. W celach więziennych znajdowała się bardzo duża ilość pluskiew i innego robactwa. Spanie w więzieniu w Gorkim na żerdziach, względnie na posadzce cementowej, gdyż cele były przepelnione. W jednej celi w piwnicy znajdowało się 166 więźniów – brak powietrza i duszno. Higiena osobista, pranie bielizny, łaźnia – możliwe.

5. Skład więźniów, jeńców, zesłańców:

Skład więźniów był różnorodny: Polacy, Litwini, Ukraińcy, Żydzi, oraz kilku żołnierzy sowieckich. Polaków oskarżano o przynależność do tajnych organizacji wojskowych, o szpiegostwo, kolportaż tajnych pism itp., Litwinów o nieprzychylnie ustosunkowanie się do Sowietów, resztę narodowości o opilstwo [?], złodziejstwo, krytykę Związku Sowieckiego. Poziom umysłowy więźniów bardzo wysoki. Stan moralny zadowalający

u Polaków, u reszty przygnębiający. Niemile widziani byli Litwini, Ukraińcy[,] w mniejszym stopniu Żydzi i Sowietci. Z Ukraińcami i Litwinami wybuchwały różne kłótnie, kończące się często bójką. W stosunku do Żydów i sowieckich żołnierzy brak zaufania i podejrzliwość.

6. Życie w obozie, więzieniu:

Życie w więzieniu monotonne. Przez pierwsze cztery miesiące nie wolno było opuszczać celi więziennej, do tego stopnia, że nawet sprawy fizjologiczne należało załatwiać w celi, nie wolno było zbliżyć się do okien, do drzwi, głośno rozmawiać, drzemać itp. Po czteromiesięcznym pobycie w celi wypuszczano z początku codziennie, potem co drugi dzień, a w końcu raz na tydzień na 15-minutowy spacer. Pracy od więźniów nie wymagano, z wyjątkiem sprzątnięcia swojej celi więziennej. Pożywienie bardzo marnie: rzadka zupa, zgniła ryba, chleb w ilości niewystarczającej. Ubrań w ogóle nie wydawano. Każdy chodził w tym, co przyniósł ze sobą. Wynagrodzenia żadnego. Życie koleżeńskie zadowolające w stosunku do Polaków. Inne narodowości niemile [nieczytelne]. Towarzysze [z celi] wygłaszali pogadanki i odczyty, aby prędzej czas upływał. W więzieniu Starobielsk raz na miesiąc otrzymywaliśmy książki do czytania, przeważnie w obcych językach.

7. Stosunek władz NKWD do Polaków:

Stosunek władz NKWD do Polaków był wrogi, badania odbywały się przeważnie nocami, podczas nich bili badanych w okrutny sposób, grozili rozstrzałem, wyśmiewali się z narodowości, używali obelżywych słów oraz sadzali do karceru. Dużo współtowarzyszy zwariowało po krótkim pobycie w więzieniu. Nocami przeprowadzano częste rewizje w celach, w ubraniach oberwano guziki, sprzączki, odrywano podkówki od butów. Z propagandą komunistyczną nie zetknąłem się. Informacje o Polsce mieliśmy z urywków gazet.

8. Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność:

Pomoc lekarska pozorna, chorych badano powierzchownie, ciężko chorych zabierano do szpitala. W czasie przewożenia więźniów z Wilna do Gorkiego w Rosji zmarł w pociągu starszy sierżant zawodowy Aleksander z 85 Pułku Piechoty, zamieszkały w Nowej Wilejce, oraz pięć osób, których nazwisk nie pamiętam.

9. Czy i jaka była łączność z krajem i rodzinami?

Łączności z krajem w ogóle nie było, [do] rodziny pozwolono raz napisać podanie o przysłanie niezbędnych przedmiotów higienicznych [?] i pieniędzy. Poza tym żadnej wiadomości o rodzinie nie posiadam od 1940 r.

10. Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do armii?

6 września 1941 r. zostałem zwolniony z więzienia [nieczytelne] w Gorkim, po czym zostałem skierowany do m. Oricze [Oriczi] k. Kirowa, gdzie robiłem starania o dostanie się do polskiej armii i pojechałem na własny koszt do Buzułuku. Gdy przejeżdżałem przez Czkałow, skierowano mnie do Taszkentu, gdzie pojechałem w przekonaniu, [że jadę] za armią polską aż do Nukusu nad Morze Aralskie. [Nieczytelne] do stacji kolejowej Kizel-Te [Kyzyltu], gdzie skierowano nas do kołchozów i [nieczytelne] dostałem się do Kermine, gdzie się niezwłocznie zameldowałem na komisji poborowej i 8 lutego 1942 r. wcielono mnie do 7 Pułku Artylerii Ciężkiej w Kermine.